

Aikuiskasvatustutkijat tapasivat 12.-13.10.

Oppimisen arkea vai arjen oppimista?

1990-luvun tutkimustrendit ja aikuiskasvatustutkimuksen tilannekartoitus olivat keskeisinä aiheita Aikuiskasvatuksen Tutkimusseuran tutkijatapauksissa "Mitä jäi haaviin?" lokakuussa Helsingissä. Runsaat 20 vireillä olevaa tai käynnistyvää tutkimusta esiteltiin tapaamisen neljässä suomenkielisessä ja yhdessä ruotsinkielisessä tutkijaryhmässä. Niistä yksi keskittyi sosiaalisiin käytäntöihin ja sukupuoleen, yksi oppimisympäristöihin, yksi ammatilliseen koulutukseen sekä yksi vapaaseen sivistystyöhön ja historiaan.

Professori KARI E. NURMI analysoi esitelmässään menneen vuosikymmenen aikuiskasvatustutkimuksen trendejä. Maailma, minkä keskellä aikuiskasvatustutkimusta tehdään, on muuttunut. Muutoksen kasvopiirteet ovat tässä: talouden globalisoituminen, köyhien syrjäytyminen niin kotimaassa kuin ennen muuta Etelä-Aasiassa ja Afrikassa, tietotekniikan vyöry, siirtyminen hierarkisista organisaatioista verkostoihin, ihmisten luottamuksen mureneminen poliittisiin ja demokraattisiin institutioihin, luku- ja kirjoitustaidon syrjäyttäminen tavoitteissa oppimaan oppimisella ja mediakompetenssilla sekä paradigmojen välinen kilpailu, missä laadullinen tutkimus on syrjäyttänyt kvalitatiivisen tutkimuksen miltei täysin.

"Kuitenkaan emme edelleenkään osaa vastata kysymykseen, mitä oppiminen oikeasti on. Puheet oppimisesta ovat puolifilosofisia, aika epätarkkoja kaavoja. Tiede luo uutta kieltä hahmottamisen (lue: inttämisen) välineeksi", muistutti Kari E. Nurmi.

Yleistäen Nurmi piirsi suomalaisen aikuiskasvatustutkimuksen kartan siten, että Tampereen yliopistossa, mukaan lukien sen ulokkeena Hämeenlinna, on siirrytty vapaasta sivistystyöstä ammatillisen koulutuksen ja työelämän tutkimukseen ja suuntaus on vakiintunut. Helsingin yliopistossa on anglosaksinen tutkimusperinne muuttunut keskieurooppalaiseksi yhteiskuntatieteeksi ja toiminnan teoriaan perustuva työntutkimus on haastanut muut paradigmat. Jyväskylässä itseohjautuvuutta korostava ihmiskuva on yhdistynyt konstruktivismin tutkimiseen. Sen rinnalla oppimiseen liittyvä vanhuustutkimus on vahvistunut ja vakiintunut. Neljännen ryväkseen muodostavat Joensuun, Oulun, Lapin ja Turun yliopistot sekä Åbo Akademin Vaasan haara. Niissä korostuu ammattikasvatus, mutta humanistinen näkemys on pitänyt myös pintansa.

Raikkaasti tuulettavassa esitelmässään Haasteita 2000-luvun aikuiskoulutustutkimukselle professori RISTO RINNE riepotteli elinikäisen oppimisen retoriikkaa ja veti sen rinnalle syrjäytymisen arjen. "Oppiva yhteiskunta on myytti. Se muovaa todellisuutta, mutta ei ole viileä analyysi siitä", Rinne huomautti. Toinen myytti on teknologian mullistavassa merkityksessä oppimiseen. "Teknologia ei vaikuta oppimiseen sen enempää, kuin rekka vaikuttaa ravitsemukseen kuljettaessaan ruokaa", Rinne naljautti professori Thomas Reevesiä lainaten.

Professori REIJO MIETTINEN riepotteli oppimisen tutkimusta osuudessaan. Aikuiskasvatuksen "omia" teorioita, kokemuksellista oppimista ja reflektiota, tuskin hyväksytään lähitieteiden käsitteistöön ja teorioihin. Hän kuuluttikin ominen perusteiden kriittistä keskustelua. Oppimisen teorianmuodostukseen ovat lisänsä tuoneet psykologia, filosofia ja oppimisen sosiologia. Hän uskoo, että kulttuuris-yhteiskunnallinen painotus teorianmuodostuksessa kasvaa. Erityisesti antropologiaa, neurologiaa ja kulttuuripsykologiaa yhdistävällä Merlin Donaldilla olisi hänen mukaansa annettavaa oppimistutkimukselle.

Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura julkaisee tutkijatapauksen esitelmät ja tutkimustiivistelmät erillisenä julkaisunaan. Siitä voimme lukea, millaista tutkimusta nähtäisiin suotavana tulevilla vuosikymmenellä, mitä leimaa väestön harmaantuminen, työn niukkeneminen, yhteiskunnan lohkoutuminen ja informaatioteknologian ekspansio.

Anneli Kajanto